

Батюк Роман,
аспірант кафедри менеджменту
Науковий керівник: **Колодійчук В. А.**
д.е.н., професор кафедри менеджменту
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького,
м. Львів.

СУТНІСТЬ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Під ефективністю зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві слід розглядати результати виконання зовнішньоекономічних видів діяльності, які базуються на отриманні такого обсягу доходу, який забезпечує прибуток, що значно перевищує витрати на його досягнення. Окрім кількісного критерію визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства необхідно враховувати якісний критерій, який можемо оцінювати за рівнем виконання поставлених завдань, рівнем конкурентоспроможності продукції та послуг, що експортуються [4, с. 98].

Так, І. Паска [3, с.5] пропонує визначати економічну ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства в розрізі окремих товарних груп або товарів. На його думку, ефективність зовнішньоекономічної діяльності характеризують такі показники, як валютна ефективність експорту, абсолютна ефективність, абсолютний ефект, рівень рентабельності. Рівень рентабельності автор пропонує визначати як співвідношення абсолютного ефекту від експорту і собівартості виробництва одиниці продукції з урахуванням витрат на здійснення експортної угоди.

Варто зазначити, що оцінювання розвитку ЗЕД аграрного підприємства передбачає застосування набору різноманітних методів та прийомів (інструментів) та базується на певних методичних підходах.

Дещо схожим є методичний підхід А. Вічевич та О. Максимець, які серед індикаторів оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності виділяють: валютну ефективність експорту та імпорту; економічну ефективність зовнішньоекономічних операцій; показники ефекту експорту та імпорту; ефективність придбання і використання імпортного обладнання; ефективність торгівлі ліцензіями [1, с. 9].

А. Яковлев розробив систему оцінки ефективності для різних агентів міжнародного бізнесу, дав визначення коефіцієнту кредитного впливу та виділяє такі показники оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства: ефективність підприємства, яке самостійно здійснює зовнішню торгівлю, порівняно з ефективністю підприємства, яке реалізує продукцію через державні органи; ефект, який отримує бюджет держави під час реалізації продукції підприємством безпосередньо іноземному споживачу; ефект фірми-посередника, яка реалізує продукцію підприємства на зарубіжному ринку; коефіцієнт кредитного впливу на результати експортно-імпоротної діяльності) [8, с. 30–32].

У своїй монографії С. Л. Соркін зазначає, що оцінка та аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства може здійснюватися на основі системи показників, яка складається з трьох блоків: перший блок характеризує початковий економічний результат; другий – економічний ефект (кінцевий результат в абсолютному вираженні); третій – економічну ефективність (кінцевий результат у відносних величинах) [5].

Схожої думки дотримується колектив авторів – Ю. Г. Козак, Н. С. Логвинова, М. А. Заєць [2]. Проте вони вважають, що доцільний поділ показників лише на дві групи: показники ефекту й показники ефективності. Оскільки експортна діяльність може супроводжуватися низкою негативних чинників, що становлять загрозу платоспроможності, ефективності діяльності підприємства, його здатності до самофінансування, то, на нашу думку, для визначення ефективності ЗЕД, окрім загальноприйнятих показників, необхідно

застосовувати показники запасу економічної безпеки підприємства, які опосередковано її характеризують.

Класичні методичні розробки щодо визначення ефективності ЗЕД можливо використовувати як універсальні методики визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. В сучасній економічній науці існує що найменше два підходи щодо визначення ефективності ЗЕД підприємства. Загальноприйнятий підхід базується на розрахунку загального показника ефективності ЗЕД підприємства – прибутковості зовнішньоторговельних операцій. Він розраховується шляхом співставлення доходів і витрат, а також розрахунку стану виконання планових завдань по зовнішньоторговельних операціях [7, с.80].

Інший підхід [6, с.56] передбачає що, ефективність ЗЕД підприємства може визначатися шляхом аналізу зайнятої частки ринку, зростання популярності торгової марки товару і фірми, збільшення кількості її покупців і контрагентів тощо. Проте, використання лише комплексу маркетингу не є достатнім для об'єктивного визначення ефективності ЗЕД підприємства.

На нашу думку економічну ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств доцільно визначати на основі кількісних та якісних показників, які мають більш спрощений вигляд, але досить точно визначають ефект від цього виду діяльності. Кількісні показники повинні відображати кількісні зміни у сфері ЗЕД, а якісні - характеризувати раціональність обігу коштів у зазначеній сфері відносин та ґрунтуватися на поєднанні математичних розрахунків й експертних оцінок.

Список використаних джерел

1. Вічевич А. М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник. Львів : Афіша, 2004. 140 с.
2. Козак Ю. Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. К. : Освіта України, 2012. 272 с.

3. Паска І. М. Організація та економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК : автореф. дис. ... к.е.н. Миколаїв, 2000. 19 с.

4. Псюк Р. М. Детермінанти ефективності зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. *Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: налагодження взаємодії між учасниками»*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. С. 98–99.

5. Соркин С. Л. Эффективность внешнеэкономической деятельности: понятие, измерение и оценка: моногр. Гродно: ГрГУ, 2011. 130 с.

6. Сущенко О. А. Методологічний базис побудови системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств регіону .*Управління проектами та розвиток виробництва*: зб. наук. пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. №1(45). С. 50-58.

7. Терехов Є. М. Економічні аспекти зовнішньої політики України в сучасних умовах глобального світу. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3, Т.2. С. 79-83.

8. Яковлев А. И. Усовершенствование методов определения эффективности внешнеэкономической деятельности. *Финансы Украины*. 1998. №9. С. 28–34.